

**ชื่อสารนิพนธ์** : วิเคราะห์การใช้ภาษาในการเผยแผ่พุทธธรรม  
**ผู้วิจัย** : พระมหาอิศเรศ จิตจิตโต (สุขสวัสดิ์)  
**ปริญญา** : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)  
**อาจารย์ที่ปรึกษา**: รศ.ดร. เอกฉันท จารุเมธีชน, ปธ.๕, พ.ม., กศ.บ.(ภาษาไทย), อ.ม.(ภาษาบาลี-สันสกฤต), Ph.D.(ภาษาตะวันออก-สันสกฤต), เกียรตินิยมบุคคลตัวอย่างแห่งปี ๒๕๕๖ สาขาบริหารการศึกษา (Cest.Zed.Adm.)  
**วันเสร็จสมบูรณ์** : ๒๒ พ.ค. ๒๕๕๘

### บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในการเผยแผ่พุทธธรรมสมัยพุทธกาล และเพื่อศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาในการเผยแผ่พุทธธรรมยุคโลกาภิวัตน์ โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และมีข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย นำมาวิเคราะห์แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า การเผยแผ่พุทธธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน ตลอดจนพุทธศาสนิกชนที่แต่ละคนเกี่ยวข้องอยู่ เนื่องจากปัจจัยของ คำว่า “การเผยแผ่พุทธธรรม” ในภาษาบาลี ที่เป็นศัพท์บัญญัติเฉพาะในพระไตรปิฎก มิได้ถูกบัญญัติขึ้นโดยตรงเมื่อกล่าวโดยภาพรวม ปัจจัยการใช้ภาษาในการเผยแผ่พุทธธรรม ในแนวคิดมุมมองทางพระพุทธศาสนาอยู่ในส่วนที่เป็นระบบจริยธรรม เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับตัวพระธรรมกถึกเอง มีความเกี่ยวข้องทั้งในระดับปัจเจกและในระดับสังคม โดยสามารถจำแนกแนวคิดออกเป็น ๒ แนวทาง ได้แก่ ๑) แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พุทธธรรม สำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม และ ๒) แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พุทธธรรมในการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวง

ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาในการเข้าใจภาษาพุทธธรรมในปัจจุบัน เพราะความเจริญด้านเทคโนโลยี มีความก้าวหน้ามาก การจะสื่อสารสิ่งใดก็ตามต้องอาศัยการสื่อกลางเป็นสื่อไปสู่การเข้าใจ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หนังสือต่าง ๆ คือ ปัจจัยที่พาสารธรรมะไปสู่ผู้ชม ผู้ฟังได้มากและรวดเร็วหากพระธรรมกถึกใช้ภาษาที่ลึก ภาษาที่แปลกหรือภาษาใหม่เกินไป วิชาการเกินไป ผู้ฟังย่อมไม่รู้ คนยุคใหม่ไม่ใส่ใจภาษาท้องถิ่น หรือภาษารากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง วัยก็เป็นอุปสรรคต่อการเข้าใจพุทธธรรม วัยเด็กจะยังไม่เข้าใจธรรมะดีนัก ส่วนวัยรุ่นยังคงต้องการความเป็นอิสระพอใจ อ่อนไหวในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ไว เปื่อง่าย จิตใจไม่นิ่งพอไม่มั่นคง การศึกษา คนที่มีการศึกษาย่อมมีนิสัยชอบวิจารณ์ วิเคราะห์ หรือรู้มาก คิดมาก สงสัยมาก ย่อมก่อให้เกิดปัญหา คือ เชื้อคนอื่นยาก เชื้อมันตนเองมากไป ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการเข้าใจธรรมะได้เช่นกัน ความไม่ใส่ใจ ความไม่สนใจในเรื่องศาสนา การปฏิบัติธรรม การไม่ชวนหาความรู้ใส่ตัว

แนวทางการเผยแผ่พุทธธรรมดังกล่าวนี้ ผู้เผยแผ่พุทธธรรม คือองค์พระธรรมกถึก ควรศึกษาเรียนรู้ให้มาก รู้ทันโลกยุคใหม่ และในขณะเดียวกัน ควรปฏิบัติธรรม ให้เกิดปัญญาอย่างแท้จริง ด้วย ควรหาทางสร้างสรรค์ ในการทำงานร่วมกัน อย่างมีระบบที่ชัดเจน มีการจัดระบบการบริหาร การจัดการ การประเมินผลงานด้วย ควรนำเสนอธรรมะสู่พุทธศาสนิกชน ในรูปแบบบันเทิง ผู้เผยแผ่พุทธธรรม ควรใช้ภาษาที่ง่าย อยู่ในโลกความเป็นจริง และควรใช้ภาษาที่ร่วมสมัยด้วย ควรนำวัฒนธรรม มาวิเคราะห์ด้วย จะเห็นความละเอียดอ่อนของท้องถิ่น การศึกษา สังคม ค่านิยม วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกับธรรมชาติเป็นพื้นหลัง ของพฤติกรรมชาวบ้านชุมชนโนนม่วงด้วย เนื่องจากว่าชาวบ้านชุมชนโนนม่วง อยู่กับวัฒนธรรม ธรรมชาติ ครอบครัว วิญญาณ ผี ด้วยความศรัทธามาแต่เก่าก่อน

**Thematic paper title:** An Analysis using of Language for Buddhadhamma  
Propagation

**Researcher** : Phramaha Essares Thitacitto (Suksawat)

**Degree** : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

**Thematic paper supervisor**

: Assoc. Prof. Dr. Ekkachat Jarumetheechon, Pali. V, B.Ed.,  
M.A., Ph.D. (Ed.Adm.)

**Date of graduation** : 22 May 2015

### Abstract

The objectives of thematic paper were: to study the use of language for Buddhadhamma Propagation in the Buddha's age and to analyze the use of language for Buddhadhamma propagation in the globalization. To collect data from related paper and fieldwork by means of interviewing the target group with the descriptive analysis.

A result of this study was found that Buddhadhamma propagation was a condition applied to the daily human life and the Buddhists 'way of life. The phrase' Buddhadhamma propagation' in Pali was terminology in Tipitaka but it was not built directly. Generally, the factors for Buddhadhamma propagation according to the Buddhist viewpoint was in the ethical system relating to the preacher in accordance with the individual and social aspects. This viewpoint was possibly divided into two ways: 1) Buddhadhamma propagation for living together in societies and 2) Buddhadhamma propagation for attainment of enlightenment.

There were many factors to make people understand the recent Dhamma language because the growth of technology became a good means of clear understanding. Here, radio, television, internet and books were a main factor to bring the essence of Dhamma quickly to many audiences. If the preacher used difficult language, language of deep sense, different language, more modern language, or academic language, the audiences could not understand Dhamma. Generally, children could not understand it and the teenagers wanted freedom and followed

easily the change of various events without concentration. The experienced person was interested in criticism, analysis and doubts. To believe in the other people and to be proud in oneself, to be uninterested in a religion and meditation and to be lazy in a study were an obstacle to bring a person away from understanding Dhamma.

A way of Buddhadhamma propagation mentioned above ought to be studied by the preacher. Similarly, he had to learn new knowledge, social changes, practice meditation for real wisdom, hold systematically cooperation, management and assessment of work, Buddhadhamma propagation in a form of entertainment, use only easy language, live with truth, use language in the contemporary ages, analyze culture for understanding local deep knowledge, study societies, value, education and ages. To live in nature was a background of the Nonmuang villagers' behaviour because they lived faithfully with culture, nature, families, consciousness, ghosts from the past time.